

ЛЕКЦІЯ №2

Тема заняття. Вектори в просторі (рівність векторів, колінеарність векторів, компланарність векторів). Додавання, віднімання векторів, множення вектора на число, властивості дій над векторами.

Мета заняття: формування знань учнів про вектори в просторі, дії над векторами, заданими координатами, Формування вмінь застосовувати вивчений матеріал до розв'язування задач.

Обладнання: схема «Вектори в просторі».

I. Сприйняття й усвідомлення нового матеріалу

Студентам пропонується прочитати в підручнику § 4 (Істер) і познайомитися з векторами в просторі та діями над векторами в просторі.

Далі пропонується фронтально обговорювати запитання та виконувати додаткові завдання.

1. Що таке вектор? Що таке абсолютна величина вектора? Які вектори називаються однаково напрямленими? протилежно напрямленими?

Завдання.

- а) Укажіть однаково напрямлені, протилежно напрямлені вектори серед векторів, які вказані на зображенні прямокутного паралелепіпеда (рис. 293).

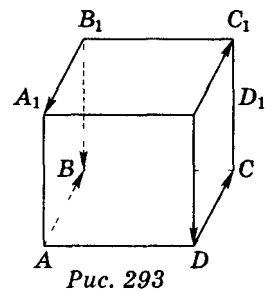

Рис. 293

- б) Знайдіть $|\vec{a}|$, $|\vec{b}|$, $|\vec{c}|$ (рис. 294), якщо на рисунку зображено куб з ребром 5 см.

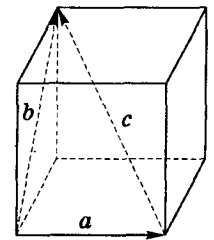

Рис. 294

2. Які вектори називаються рівними? протилежними?

Завдання.

- а) $ABCD$ — паралелограм (рис. 295). Які векторні рівності можна записати?

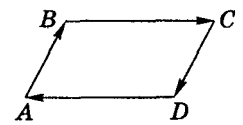

Рис. 295

- б) Чи можлива рівність векторів AB і BA ?

- в) Укажіть рівні і протилежні вектори, якщо на рис.296

зображено прямокутний паралелепіпед.

3. Дайте означення координат вектора з початком у точці $A(a_1; a_2; a_3)$ і кінцем у точці $B(b_1; b_2; b_3)$. Яка умова рівності векторів, заданих координатами?

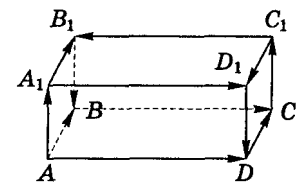

Рис. 296

Завдання.

- а) Дано точки $A(2; 3; 4)$, $B(1; 1; 1)$. Які координати векторів $\overrightarrow{AB}$, $\overrightarrow{BA}$?
- б) Які координати вектора $\overrightarrow{AO}$, якщо $A(5; 1; -3)$, точка O – початок координат?
- в) Коли вектор $\vec{a}(1; 2; 3)$ відклали від початку координат, то дістали вектор OA . Які координати точки A ?
- г) Знайти $|\overrightarrow{AB}|$, якщо $A(1; 2; 3)$, $B(3; 2; 1)$.
- д) Дано точки $A(3; -2; 5)$, $B(-4; 6; 1)$, $C(-2; -6; -11)$, $D(x; y; z)$. Знайдіть x , y , z , якщо $\overrightarrow{AB} = \overrightarrow{CD}$.
- е) Абсолютна величина вектора $\vec{a}(5; 3; z)$ дорівнює 9. Знайдіть z .
4. Що називається сумою (різницею) векторів $\vec{a}(a_x; a_y; a_z)$ і $\vec{b}(b_x; b_y; b_z)$? Яка умова належності точок A, B, C прямій?

Завдання.

- а) Дано вектори $\vec{a}(4; -5; 6)$, $\vec{b}(-1; 2; 5)$. Знайдіть: $\vec{a} + \vec{b}$, $\vec{a} - \vec{b}$, $|\vec{a} + \vec{b}|$, $|\vec{a} - \vec{b}|$.
- б) Чи лежать на одній прямій точки A, B, C , якщо $A(3; -7; 8)$, $B(-5; 4; 1)$, $C(27; -40; 29)$?
- в) Знайдіть координати точки C такої, що $\overrightarrow{CA} + \overrightarrow{CB} = \vec{0}$, якщо $A(-5; 7; 12)$, $B(4; -8; 3)$.
- г) Знайдіть координати векторів $\vec{a}$ і $\vec{a}$, якщо $\vec{c} = \vec{a} + \vec{b}$, $\vec{d} = \vec{a} - \vec{b}$, $\vec{c}(4; -1; 5)$, $\vec{d}(6; 3; 1)$.
- д) Чи може бути нульовим вектором сума трьох векторів, модулі яких дорівнюють 7; 1; 8?
- е) Спростіть: $\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{MN} + \overrightarrow{BC} + \overrightarrow{CA} + \overrightarrow{PQ} + \overrightarrow{NM}$; $\overrightarrow{AB} + \overrightarrow{CD} + \overrightarrow{BA} + \overrightarrow{MN} + \overrightarrow{DC} + \overrightarrow{NM}$.
5. Що називається добутком вектора $\vec{a}(a_x; a_y; a_z)$ на число λ ? Які вектори називаються колінеарними? Яка умова колінеарності ненульових векторів?

Завдання.

- а) Дано $\vec{a}(1; -2; 3)$, $\vec{b}(-2; 1; -3)$. Знайдіть координати векторів $2\vec{a}$; $-3\vec{b}$; $2\vec{a} + 3\vec{b}$; $2\vec{a} - 3\vec{b}$.
- б) Знайдіть $|2\vec{a}|$, якщо $\vec{a}(1; 2; 2)$.
- в) Чи колінеарні вектори $\vec{a}(2; 3; 8)$ і $\vec{b}(-4; 6; -16)$?
- г) При якому значенні m і n вектори $\vec{a}(15; m; 1)$ і $\vec{b}(18; 12; n)$ колінеарні?
- д) Чи колінеарні вектори AB і CD , якщо $A(3; -2; 5)$, $B(-1; 4; 7)$, $C(1; 3; 6)$, $D(-3; 9; 18)$?
- е) При яких значеннях m і n вектори AB і CD колінеарні, якщо $A(1; 0; 2)$, $B(3; n; 5)$, $C(2; 2; 0)$, $D(5; 4; m)$?
6. Три вектори називають **компланарними**, якщо відповідні їм напрямлені відрізки розміщені в паралельних площинах. Вектори $\overrightarrow{OA}$, $\overrightarrow{OB}$ і $\overrightarrow{OC}$ компланарні тільки за умови, що точки O, A, B, C лежать в одній площині.

Завдання.

- а) Чи компланарні вектори $\vec{a}(3; 2; 0)$, $\vec{b}(6; 3; 0)$, $\vec{c}(8; 1; 0)$?
 б) ABCD — тетраедр, К, Р, Т — середини його ребер АВ, АС і АД. Чи компланарні вектори $\overrightarrow{AD}$, $\overrightarrow{BC}$ і $\overrightarrow{KP}$; $\overrightarrow{CD}$, $\overrightarrow{KT}$ і $\overrightarrow{CB}$?

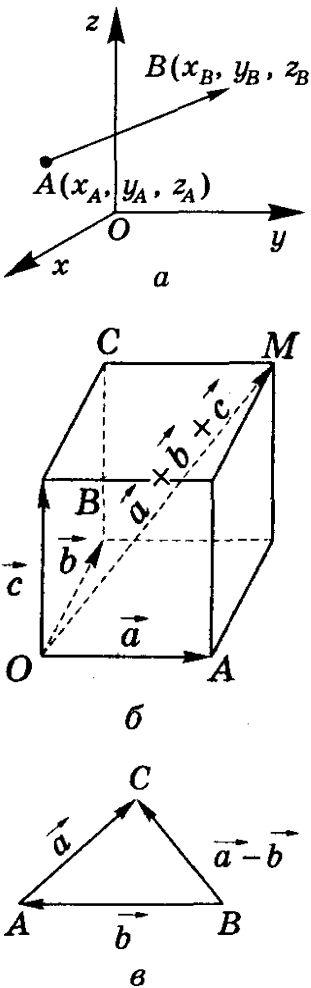
III. Домашнє завдання

§ 12 - Істер [1] (с. 332-341), задачі № 12.2, 12.4, і 12.8, 12.10, 12.16, 12.21.

§ 13 - Істер [1] (с. 341-349), задачі № 13.2, 13.8, і 13.12, 13.16, 13.20, 13.26, 13.28, 13.30, 13.38, 13.40, 13.42

IV. Підведення підсумку заняття

Підведення підсумку заняття доречно провести з використанням даної схеми.

Вектори в просторі	
 <p>а</p> <p>б</p> <p>в</p>	<p>Координати вектора (рис. а)</p> $\overrightarrow{AB} (x_B - x_A; y_B - y_A; z_B - z_A)$
	<p>Довжина вектора</p> $\vec{a} (a_x; a_y; a_z): \vec{a} = \sqrt{a_x^2 + a_y^2 + a_z^2}$
	<p>Рівність векторів</p> $\vec{a} (a_x; a_y; a_z) = \vec{b} (b_x; b_y; b_z) \Leftrightarrow \begin{cases} a_x = b_x; \\ a_y = b_y; \\ a_z = b_z \end{cases}$
	<p>Сума векторів (рис. б)</p> $\vec{a} (a_x; a_y; a_z) + \vec{b} (b_x; b_y; b_z) = \vec{c} (a_x + b_x; a_y + b_y; a_z + b_z).$ $\overrightarrow{OA} + \overrightarrow{OB} + \overrightarrow{OC} = \overrightarrow{OM}$
	<p>Різниця векторів (рис. в)</p> $\vec{a} (a_x; a_y; a_z) - \vec{b} (b_x; b_y; b_z) = \vec{c} (a_x - b_x; a_y - b_y; a_z - b_z).$ $\overrightarrow{AC} - \overrightarrow{AB} = \overrightarrow{BC}$
	<p>Добуток вектора на число</p> $\lambda \cdot \vec{a} (a_x; a_y; a_z) = \vec{c} (\lambda a_x; \lambda a_y; \lambda a_z)$
<p>Колінеарні вектори</p> <p>$\vec{a}$ і $\vec{b}$ колінеарні, якщо</p> $\vec{b} = \lambda \cdot \vec{a} \Leftrightarrow \frac{b_x}{a_x} = \frac{b_y}{a_y} = \frac{b_z}{a_z}$	